

CUBELLS BARTOLOMÉ, Olga (2009): *Els parlars de la Ribera d'Ebre*. Tarragona: Publicacions de la Diputació de Tarragona (Col·lecció Ramon Berenguer IV), 2 volums.

La benmereixent col·lecció Ramon Berenguer IV de la Diputació de Tarragona, que tantes monografies sobre la llengua catalana ha anat publicant des de fa més de quaranta anys, ens regala ara una magnífica obra, ben editada i molt ben afaïçonada, sobre el parlar d'una comarca interessant lingüísticament perquè fa de pont entre el català meridional i el català nord-occidental. La monografia ha vist la llum en dos volums molt gruixuts, subtitolats 1. Estudi geolingüístic, 2. Atlas lingüístic de la Ribera d'Ebre (ALRE). L'autora n'és Olga Cubells, i es tracta de la publicació de la seva tesi de doctorat, llegida a la Universitat Rovira i Virgili on l'autora es va formar sota la direcció del Dr. Pere Navarro, veritable ànima i motor de tota l'activitat referent als estudis dialectals que es porten a terme en aquella universitat.

És evident que, en casos com el present i en altres, la publicació d'un treball que havia estat redactat amb un objectiu molt concret, com és ara l'obtenció del títol de doctor en Filologia Catalana, es presentés a la impremta despulat de tot un seguit de notes, potser sobrerres, que en aquella avinentesa es feien necessàries per raons acadèmiques. L'autora, però, no ha deixat fora del treball totes les notes, ans ha conservat solament aquelles que realment amplien i milloren el text.

El treball, a banda de la presentació i del pròleg redactats pel Sr. Josep Poblet, president de la Diputació de Tarragona, i pel Dr. Pere Navarro, director de la tesi, presenta l'estructura habitual d'aquesta mena d'obres: a) la Introducció amb la raó que va impel·lir l'autora a interessar-se per la recerca d'aquesta àrea geogràfica, b) la descripció de la zona i els estudis que diversos investigadors hi han dedicat anteriorment, i c) la metodologia utilitzada. Això correspon al primer bloc del treball. El segon bloc és l'exposició dels resultats de la recerca, o dit en un mot: la columna vertebral de l'estudi, dividit en els habituals apartats de la fonètica, la morfologia, la sintaxi (apartat, val a dir-ho, no gens habitual en els estudis de variació diatòpica, que l'autora ha desenvolupat molt profundament), i el lèxic, amb les conclusions del treball i un apartat en què inclou textos orals amb la transcripció fonètica i la versió ortogràfica.

Entrats, ara ja, en feina, anirem a pams per comentar aquells aspectes que ens han semblat més interessants, o bé aquells a què caldrà referir-nos per unes altres qüestions.

Dues justificacions bàsiques i un objectiu final, cal destacar dins l'apartat en què l'autora tracta dels motius que l'emmenaren a posar-se a la feina: és la primera la «qüestió de continuïtat» (p. 16) perquè, com explica a continuació, es tracta de la seva comarca i també perquè així col·labora en el treball d'un microatles de les terres de l'Ebre que té projectat des de fa temps el seu director de tesi, el Dr. Pere Navarro. Una altra justificació és la delimitació de la frontera lingüística entre el lleidatà i el tortosí. L'objectiu final de què parlàvem suara hi és molt clarament exposat: «intentar establir unes isoglosses que qualitativament permetin corroborar la filiació dialectal de la comarca i delimitar-ne la filiació subdialectal» (p. 17).

El punt 3 de la Introducció presenta l'*status quaestionis* lingüístic de la comarca o part d'ella, a partir d'estudis anteriors al seu. Val a dir que la zona meridional de Catalunya ofereix una sèrie de dificultats a l'hora de delimitar-ne les fronteres lingüístiques o d'adscriure'n el parlar a una determinada varietat diatòpica si es fa, sobretot, en clau sociolingüística (llegiu-ne sociopolítica, si us plau), que en alguns treballs no és més que un prejudici (amb sentit etimològic) de pertença. L'autora observa, però, que el seu estudi és el primer que analitza tots els punts habitats de la comarca, a diferència d'altres que n'estudien el conjunt, i això és un dels molts valors que poden assenyalar del treball.

L'aspecte metodològic hi és exposat amb molta minuciositat, i correspon al mètode habitual en aquesta mena de treballs. Cal destacar-hi el nombre d'informadors de cada localitat, que pertanyen tots a les generacions més gran i mitjana. Potser, hom hauria d'haver-hi inclòs les generacions més joves. Un altre aspecte de la metodologia de què cal parlar és el relatiu a les preguntes, que en el cas d'aquesta mena de treballs és l'anomenat de "pregunta indirecta". L'autora solament segueix aquest camí en part, perquè majoritàriament és partidària de la conversa guiada, que dona bons resultats en qüestions

d'espontaneïtat de les respostes, però que potser en deixa fora algunes d'interessants per a l'objectiu final del treball.

Un comentari a banda mereix el qüestionari perquè incorpora la novetat de preguntes sobre sintaxi, cosa del tot inhabitual en aquests casos. És basat, com afirma l'autora (pàg. 50), en el de l'*Atlas Lingüístic del Domini Català (ALDC)*, veritable deu d'informació on han begut posteriors atles del territori lingüístic, però amb alguna modificació d'acord amb la zona estudiada, evidentment.

El primer apartat acaba amb l'exposició detallada de l'alfabet fonètic usat per a les transcripcions, basat en l'AFI, per a tot seguit exposar el tipus de transcripció en aquesta mena de treballs: transcripció funcional, fonològica, amb algun detall fònic singular: graus de velarització, geminacions, etc.

La segona part ocupa la major part de l'obra i és, com indicàvem més amunt, la columna vertebral del treball; va des de la pàgina 59 a la 447.

Dins l'apartat de la fonètica (p. 61-105), la Dra. Cubells hi fa una exposició molt detallada dels fenòmens que afecten aquella zona, entre els quals cal destacar el manteniment de tota A tònica llatina, fet comú a tots els parlars catalans, fins i tot en les formes rizotòniques dels verbs *jaure*, *llançar*, *xarrar* i *nadar*, però ja no així en les formes patrimonials procedents dels verbs llatins *NASCERE* i *TRAHERE*, amb resultats variables *nàixer/néixer* i *traure/treure*, la qual cosa aparta aquesta zona dels parlars catalans més meridionals. Contràriament, la zona també és pròdiga en formes nominals amb variació de tota /a/ tònica cap al tancament en /e/ en contacte amb sons palatals: ll[ɛ]vis, ll[ɛ]rg, etc., val a dir, però, que el fenomen no hi és general. Un altre fenomen fonètic destacable en aquest estudi és el del tractament de Ĩ i Ē tòniques llatines, que ací presenta el resultat /e/ a la localitat de Ginestar davant l'esperat /e/ del català occidental, mapificat al 17/1056, amb idèntics resultats en les formes verbals de 1a i 2a del plural IP dels verbs del I i II grup, i en les mateixes persones del futur de les tres conjugacions. Tanmateix, el comportament fonètic d'aquesta localitat no sempre és coincident amb els resultats fonètics d'aquelles vocals tòniques en català oriental continental, fet que l'autora descriu amb precisió i profusió d'exemples, puix que es dona el cas que en els diminutius en *-et/-eta* la localitat de Ginestar articula la vocal tònica com a semioberta solament en els masculins, tot i articulant-la com a semitancada en els femenins: goss[ɛ]t/cas[e]ta; xiqu[e]t/miqu[e]ta, etc. Segons l'autora, aquest tret no s'havia recollit mai (p. 63).

Una altra qüestió a destacar és el tractament de ō i ŭ tòniques llatines, analitzat molt minuciosament per l'autora. És ben sabut que totes dues vocals llatinoclàssiques han donat el resultat romànic de /o/, però en alguns casos, i per raons concretes en cada exemple, no han seguit la regla general de transformació en tot l'idioma, i això s'esdevé també en algunes localitats d'aquesta comarca: PAVÖRE > [pɔr], FRÖNTE > [frɔn], CRŪSTA > [krɔsta], etc., amb més o menys generalització de casos segons els mots.

L'exemple de tŪNCU, amb manteniment de la vocal velar a tots els pobles i amb profusió de formes, anivella aquesta zona amb les comarques catalanes més meridionals i fins i tot va mes enllà, puix que penetra en l'àmbit de la varietat diatòpica valenciana general.

Del vocalisme àton solament ens referirem, per raons d'espai, als casos d'inflexió de les *aa* esdevingudes *ee* per influència d'una iot per coalescència procedent d'una escissió precedent, fenomen propi del tortosí: SAGINU > [sadʒ'i] > [sajʒ'i] > [sejʒ'i] > [sez'i], articulació que, en aquesta zona, es troba al segon estadi evolutiu, però que en algunes localitats del tortosí ha acabat tot el procés fonològic amb l'articulació contínua de la palatal intervocàlica.

Respecte al consonantisme, destacarem la vocalització de /l/ > [w] en síl·laba travada quan va precedida de /a/ i seguida d'una consonant labial, tret que acosta aquesta zona des del punt de vista lingüístic als parlars del nord: *albarda* > [aw]barda, *albercoc* > [aw]bercoc, etc., val a dir, però, que segons els lexemes el tret no arriba a generalitzar-se: *m[aw]va* / *malva*, *s[áw]via* / *sàlvia*, etc.

Respecte a les solucions fonètiques procedents dels grups romànics D'L, G'L i T'L, segons la coneguda hipòtesi de Joan Coromines, la assimilació de les laterals durant el segle XIII devia ésser aquesta: SPATŪLAM > [əsp'adlɔ] > [əsp'allɔ]; AMĪDDŪLAM (clàssic AMYGDĀLAM) > [əm'ɔdlɔ] > [əm'ɔllɔ]; BAJŪLUM > [b'adlɔ] > [b'adllɔ]; VIĜĪLAT > [v'eɖlɔ] > [v'eλλɔ], etc., és a dir, uns casos amb [ll] i uns altres amb [λλ], que sistematitzem així: -T'L-/D'L- > [dl] > [ll] (1); -J'L-/G'L- > [ɖl] > [ɖλ] > [λλ]. Aquesta situació, temps a venir, no es devia mantenir i la solució fonètica tendia a assimilar cada cas

cap a una o altra forma: [ll] en balear, valencià i tortosí, i [λλ] a la resta del territori lingüístic. Segons això, hi ha dues raons que podrien explicar el fenomen: 1) que la despalatalització no es degué donar abans de l'absorció de la iod (segles IX-X), i per aquesta raó la despalatalització fou tardana, i 2) els exemples que apareixen en els texts del segle XIII en què algunes grafies indiquen la palatalització de *tl*. Veiem, doncs, que els exemples recollits per la Dra. Cubells en la confecció del treball confirmen la hipòtesi de Coromines, puix que la comarca es troba en un estadi evolutiu intermedi entre totes dues solucions: a) localitats amb la assimilació ja assolida, i b) localitats en què es manté la doble solució com succeïa al segle XIII.

L'espai dedicat a analitzar qüestions fonètiques encara es dilata molt més, conferint al treball un aprofundiment que arriba a l'exhaustivitat i li dóna el valor de definitiu, però l'espai de què nosaltres disposem no ho és tant, de dilatada, i per aquesta raó ens hem d'aturar ací per continuar amb l'apartat de la morfologia. Aquest apartat ocupa un bon gruix del treball (p. 107-300) i és sobretot exhaustiva la part dedicada a la morfologia verbal (p. 139-300), veritable tractat de morfologia verbal catalana. Un aspecte de la morfologia nominal a comentar és el del gènere en alguns substantius com ara: *oliver* (masc.), *maçaner* (masc.), *nesprer* (masc.), *fesoler* (masc.), *pesoler* (masc.), *pinte* (fem.) i *xocolate* (masc.). Respecte als plurals, el manteniment de la *n#* provinent dels esdrúixols llatins amb una *n* davant la darrera vocal de formes com ara *JŮVĚNES* > [dʒóens] >, *ASĪNOS* > [ázens] >, *VĪRGĪNES* > [verdʒens], *HOMĪNES* > [omens] >, etc, que és l'estadi lingüístic que presenta el català nord-occidental, el tortosí, el valencià, el tarragoní i l'eivissenc tradicional és general a la comarca, llevat de casos com ara *marge* i *rave*, que fan els plurals *marges* i *raves*, excepcions que també se solen donar en comarques fins i tot més meridionals, com ara la Plana de Castelló on constatem plurals com *marges* i *termes*.

Dins la morfologia verbal, hi destacarem, entre moltes altres coses que passarem deliberadament per malla, la doble forma de segona persona de l'IP en verbs com ara *bullir*, *collir*, *dormir*, *sentir* i *sortir*: *bulls/bulles*, *culls/culles*, *dorms/dormes*, *sents/sentes* i *surts/surtes*, fenomen molt general en tortosí. Una isoglossa que separa els parlars del nord de la comarca amb els del sud és el morf de 3ª persona del singular de l'IP, II i CI *e/a*: *cante/cantave/cantarie* – *canta/cantava/cantaria* mapificat a 17/1024, qüestió no resolta pels nostres historiadors de la llengua puix que n'hi ha que afirmen que la *-e* prové d'una *-A* llatina travada com ara *CANTAT* > *cante*, mentre que altres afirmen que aquella vocal llatina ja no era travada perquè la consonant dental sorda final havia desaparegut en plena època llatino-romanica, per tant, *CANTA* > *canta*. Uns altres trets de la morfologia verbal analitzats per Olga Cubells són: a) la 1ª i 2ª persones del plural de l'IP dels verbs de la 1ª conjugació *-am*, *-au*, que en aquesta comarca tenen vitalitat plena a la localitat de Faió, i fluctuen amb les fonèticament més evolucionades *-em*, *-eu*, a la resta, és una mostra més de l'estadi evolutiu intermedi en què es troben aquests parlars, b) l'imperfet d'indicatiu presenta ací un cert grau de neutralització respecte als parlars catalans generals per tal com hi enregistrem morfs en *-avo* (*-ava* 3ª), *-avam* (*-àvem* 4ª), *-àveu* (*-àveu* 5ª) que, tot i ésser coneguts en alguns altres parlars aïllats, no deixen de donar una petita coloració de singularitat a la zona; això per una banda, perquè a l'altre extrem hom hi enregistra el morf *-o* de 1ª persona en aquest temps verbal a la localitat de Miravet, mapificat a 17/1027, en formes com ara *donavo*, *anavo*, *veio*, *cosio*, *patio*, *sentio*, *tenio*, amb tendència a la desaparició entre les generacions més joves, etc. Respecte al SP, cal remarcar que és una forma verbal així mateix rica en variants morfofòniques: a) la 1ª persona hi presenta fins a cinc desinències: *-a* (*dóna*), *-e* (*done*), *-i* (*doni*), *-ia* (*dónia*) i *-ic* (*dónic*), veritable paradís lingüístic d'aquell que s'ocupa de la recerca de la varietat diatòpica d'alguna llengua; juntament a aquestes desinències, hom hi recull *-ixca* per als verbs incoatiu: *creixca*, *naixca*, *complixca*, *fregixca*, etc.; b) les persones 2ª, 3ª i 6ª presenten quatre desinències: *-e* (*dónes*, *done*, *donen*), *-o* (*donos*, *dono*, *dónon*), *-i* (*donis*, *doni*, *donin*) i *-ief-ia* (*dónies*, *dónia*, *dónien*) amb certes alternances en algunes localitats; c) per a la 4ª i 5ª persones hi ha també profusió de desinències, com s'espera en uns parlars que es troben a cavall entre dos grans dialectes occidentals: *-em*, *-eu*, *-im*, *-iu* [tònics] (*donem*, *doneu*, *caiguem*, *caiguen*, *bullim*, *bulliu*), general a la comarca excepte a tres localitats; *-éssem*, *-ésseu*, *-íssem*, *-ísseu* (*donéssem*, *donésseu*, *caiguéssem*, *caiguésseu*, *bullíssem*, *bullísseu*); *-im*, *-iu* [àtons] (*dónim*, *dóniu*, *caiguim*, *caiguiu*, *búlli*), llevat de Tivissa. Una altre forma verbal que tam-

bé presenta diverses desinències és l'IS: la 1ª persona en presenta fins a tres: *–és* (*donés*), *–essa* (*dones-sa*) i *–esso* (*donesso*), aquesta desinència, recollida a Miravet, també es troba en recessió, com passava amb les formes d'imperfet d'indicatiu, cap a *–és*. Les persones 4^a i 5^a es formen a partir de quatre desinències: */e/* (*donéssem, donésseu*), */e/* (*donessem, donesseu*), */a/* (*donéssam, donessau*), */i/* (*donéssim, donéssiu*). Aquest apartat, abans d'entrar en l'exposició de tots els paradigmes verbals de la comarca, encara analitza alguns verbs irregulars com ara *anar, fer, haver, ésser* i *veure*.

Unes paraules mereix l'exposició del paradigma de les formes dialectals dels següents verbs: *anar, donar, estar, batre, córrer, créixer, creure, dir, fer, haver, poder, saber, ser, veure, voler, bullir, dormir, fregir, llegir, morir, obrir, omplir, patir, sentir, sortir, tenir, venir*. Com tothom que hagi tingut ocasió de recollir formes verbals dialectals, sap que aquests apartats de l'enquesta són especialment feixucs i monòtons, solament per això, doncs, ja caldria felicitar l'autora del treball. Per una altra banda, cal afirmar que aquests paradigmes permeten comparar-los, per exemple, amb els que va recollir mossèn Alcover, publicats per F. de B. Moll, i veure els canvis que s'hi han produït a través del temps. En segon lloc, és important que restin publicats perquè les pròximes generacions ja hauran anivellat els parlars catalans per mor de l'escolarització. Finalment, i en tercer lloc, la morfologia verbal és una peça clau en la subdivisió dels dialectes d'aquesta zona, això —i potser altres raons de més pes— fa que la publicació dels paradigmes dialectals d'aquests vint-i-set verbs sigui un bé que hàgim d'agrair a la pacient tasca recollectora de l'autora.

Pel que fa a la sintaxi, nivell de la llengua que com ja dèiem al principi és més aviat desatès pels nostres dialectòlegs, la Dra. Cubells ha triat unes qüestions de la sintaxi del registre col·loquial que creiem bàsiques. Són en total nou: a) l'ús del pronom fort *jo* en funció de complement: es tracta d'un ús sintàctic amb profusió en aquestes parlars: «*jo* m'agraden molt, aquestes coses»; b) la concordança anomenada per Joan Solà "esdevinencial", per exemple «a l'estiu se cull els aubercocs», no general a la comarca; c) la concordança del participi: «no l'hai vist mai» / «no l'hai vista mai» en què la concordança dóna molt pocs resultats a la comarca; d) l'anomenada concordança semàntica i la morfològica: «la gent estaen més ben preparats que ara» enfront de «la gent estava més ben preparada que ara», més adequada a l'estructura sintàctica llatina; e) l'ús de *quant* fora de les oracions quantitatives i exclamatives: «fa quant temps que no l'hai vist», «va fer quantes fotografies» / «fa molt temps que no l'he vist», «va fer moltes fotografies»; f) ús del pronom feble de 3ª acusatiu *el* en lloc de l'adverbial *en* amb el verb *fer*: que *el* faig l'ou? / que *en* faig de l'ou?, en oracions interrogatives és certament un ús que mai no ha estat documentat en cap treball, com afirma l'autora (p. 309); g) les perifrasis verbals d'obligació i de probabilitat. En el primer cas, els parlars de la Ribera d'Ebre solen usar dues menes de perifrasis: a) *haver + de + infinitiu* i b) *tindre + de + infinitiu*, amb les variants *haguer* i *tinguer*; aquestes darreres, però, solament s'usen en pretèrit perfet per a expressar una obligació que ja s'ha esdevingut. Pel que fa a la probabilitat, la perifrasi usual a la comarca és *va + digué + infinitiu*: «ho va digué dir»; h) l'ús de la perifrasi *deure + de* amb valor de probabilitat, que iguala aquests parlars amb el tortosí i el valencià més habitual: «això deu de ser un mas»; i) el futur amb valor d'imperatiu; es tracta de la gramaticalització d'un cert ús conegut en català en què el futur és usat amb valor imperatiu: «baixaràs lo pot de l'armari».

El lèxic és la part més extensa del treball, si hi sumem el volum de l'atles lingüístic de la comarca, i encara sense aquest afegit ocupa les pàgines 313 a 477 del primer volum. Ordenat d'acord amb els apartats del qüestionari es divideix per a cada punt o camp semàntic en l'inventari dels mots, una llista de solucions compartides per la totalitat de les localitats de la comarca, algunes variacions fonètiques referides a aquestes solucions i finalment el comentari a alguns mots que l'autora ha considerat interessants segons algun criteri que no fa explícit als paràgrafs que fan d'introducció (p. 313). Per una altra banda, també se'ns informa que «les entrades no s'han transcrit fonèticament; només s'ha inclòs la transcripció fonètica d'aquells sons que ho requerien perquè presentaven algun dubte» (p. 313). Finalment, afirma que les dades per a la comparació de les solucions lèxiques amb la resta dels parlars occidentals són extretes d'una sèrie d'autors i obres que hi cita; en algun cas, però, no apareixen a l'inventari bibliogràfic final.

El treball es clou amb unes aclaridores i necessàries conclusions que cal agrair, després del mare-màgnum de dades i informacions que han servit per a analitzar l'estat lingüístic de la comarca de la Ribera d'Ebre, objectiu final de l'obra. Són molt interessants els quadres comparatius de trets lingüístics d'aquests parlars amb la resta de varietats diatòpiques que conformen el català occidental, l'aragonès, el castellà, l'àrab i fins i tot el mossàrab, concepte amb el qual no estem gaire d'acord perquè darrerament hom ha demostrat amb documentació antiga que molts del anomenats mossarabismes no són més que aragonesismes o castellanismes.

Finalment, cal ara referir-nos, ni que sigui molt breument, a l'atles lingüístic. La primera cosa que hem de fer és felicitar la Dra. Olga Cubells per la presentació de les dades en mapes acolorits, que aclareixen molt bé l'espai geogràfic on és vivent tal o tal mot, potser, però, se'n fa difícilosa la lectura en algun cas a causa de la petitesa de la lletra, però ja se sap que mai no plou a gust de tothom.

En suma: ens trobem en presència d'un treball definitiu, una baula més en l'estudi dels parlars espontanis catalans que confereixen personalitat a la llengua i que, amb massa velocitat, són a punt de desaparèixer.

Lluís GIMENO BETÍ
Universitat Jaume I

EIXIMENIS, Francesc (2009 [1383]): *Regiment de la cosa pública*. Versió de Josep PALOMERO. Pròleg d'Albert HAUF. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 205 p.

L'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), de la qual és membre Josep Palomero, va reeditar-ne el novembre de 2009 la versió del *Regiment de la cosa pública* (RCP) de Francesc Eiximenis que havia publicat l'editorial Bromera. Escriptor prolífic, polític i professor, autor de recreacions novel·listiques d'episodis històrics (*Els secrets de Meissen* [1994] o *El tatuatge dels apàtrides* [1997]) i d'una correcta adaptació del *Tirant* (Bromera), Palomero ha sabut acostar l'opuscle de 1383 als lectors d'avui amb una prosa àgil que no traeix en cap moment les intencions del menoret. «Sé i em consta que [el llibre ressenyat] és fruit d'un il·lusionat esforç de reescriptura literària», escriu en el pròleg Albert Hauf, màxim especialista en l'obra d'Eiximenis i President de la Comissió de l'Any Eiximenis que el 2009 commemorà el sisè centenari de la seva mort.

El RCP és la reelaboració en forma de llibre autònom del tercer tractat del *Dotzè del Crestià*, incorporat a la sèrie per estudiar-hi *Com cascuna ciutat e regne és appellada cosa pública, e què és cosa pública* (cap. 357-395). Tant el *Dotzè* com el *Regiment* es van poder llegir, en vida de l'autor i en exemplars convenientment encadenats, a la Sala del Consell de la ciutat. En el RCP, Eiximenis hi va seguir molt de prop els primers capítols del *Communiloquium* del mestre franciscà Joan de Galles, que li proporcionava una anàlisi de les virtuts polítiques de l'antiguitat romana amb un encaix rigorosament cristià. Els capítols 1-20 del *Regiment* prenen la primera distinció del *Communiloquium* com a pauta d'escriptura. La segona meitat de l'opuscle estira un pas molt conegut de la *Philosophia prima* d'Avicenna, llegit també al *Communiloquium*, que alligona respecte a dos temes de gran interès per als administradors municipals: la gestió dels oficis i la inversió del diner públic.

El RCP aclareix tot just començar el significat del concepte *res publica*: és «regne o ciutat o vila o castell o qualsevol semblant comunitat que no sia una casa sola». El RCP no és, per tant, un tractat de regim de ciutats *stricto sensu*. Els fonaments damunt dels quals s'edifica la cosa pública són l'amor i la concòrdia, expressats en la interacció social dels seus membres. Aquesta és la principal tesi de l'obra: la desigualtat estamental fa necessària la cooperació entre els homes, volguda per Déu. La imatge del cos místic, recurrent al llarg de l'opuscle, reforça una proposta de regeneració moral que ha de fer efectiva la pau social.

La proposta eiximeniana de regeneració moral s'adreça per damunt de tot a les classes dirigents, que condicionen amb la seva actuació el comportament dels grups subordinats. Aquesta relació de de-